

กว่าจะมาเป็นตลาดทางเลือกในเมืองมหาสารคาม

เรียบเรียงโดย เครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกภาคอีสาน
และ สถาบันจัดการองค์ความรู้เกษตรกรมัยยั่งยืน

การพัฒนาตลาดทางเลือกในจังหวัดมหาสารคามเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการพัฒนาระบบเกษตรกรมัยยั่งยืน ให้เป็นพื้นที่ขายตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค และเป็นช่องทางให้กับเกษตรกรรายย่อยที่เปลี่ยนวิธีการผลิตจากเกษตรกรที่ใช้สารเคมีอย่างหนัก มาทำเกษตรกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้มีแหล่งในการจำหน่ายผลผลิต ตลาดทางเลือกมหาสารคามเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 2541 ภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกมหาสารคาม มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรชาวบ้านในแต่ละพื้นที่และองค์กรพัฒนาเอกชน โดยมีแนวคิดหลักคือ เพื่อเปิดช่องทางการจำหน่ายสินค้าจากชุมชนซึ่งเป็นสินค้าที่มาจากแปลงของเกษตรกรที่ทำเกษตรกรรมมัยยั่งยืน นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาตลาดทางเลือกในรูปแบบตลาดนัดสีเขียว

๑.

ตลาดนัดมัยยั่งยืน

๑.๑ การก่อเกิดตลาดมัยยั่งยืน

แนวความคิดการก่อเกิดตลาดนัดสีเขียว จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือก แต่เริ่มมาชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อมีการรวมกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย นักพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ประเมินและติดตามสถานการณ์ทางสังคม โดยในช่วงแรกเป็นการพูดคุยอยู่ในวงของกลุ่มกิจกรรมเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ประเด็นเกษตรและทรัพยากร ประเด็นท้องถิ่นของเราวัฒนธรรม และแลกเปลี่ยนความคิดผ่านกลุ่ม

ขณะเดียวกันในชุมชนชนบทเองก็เกิดกลุ่มเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกมหาสารคาม ที่ตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมี รวมทั้งการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวที่สร้างปัญหาให้กับเกษตรกรเป็นจำนวนมาก ได้หันมาทำการผลิตในรูปแบบเกษตรผสมผสาน ทำการผลิตแบบพึ่งตนเอง

โดยไม่ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีทางการเกษตร รวมทั้งมีความต้องการตลาดทางเลือกที่สามารถรองรับผลผลิตอินทรีย์ของตนเอง

นอกจากกระแสของผู้บริโภคและผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในขณะนั้นแล้ว องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชาวบ้าน รวมทั้งหน่วยงานราชการ เพื่อสะท้อนปัญหาของสังคมในขณะนั้น และค้นหาทางเลือกในการดำรงชีพ โดยเฉพาะการบริโภคอาหารท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การคงอยู่ของทางความคิดขึ้นจากกระแสของผู้บริโภคและผู้ผลิตในเบื้องต้นจากความต้องการกับรูปธรรมที่เกิดขึ้นจริง ส่งผลให้แนวคิดการสร้างตลาดทางเลือกเริ่มขึ้นในช่วงประมาณปลายปี พ.ศ. 2547 โดยกลุ่มม้านยีน ได้ปรึกษาหารือ กับเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกมหาสารคาม ภายใต้โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยภูมิภาคนิเวศน์มหาสารคาม ในการก่อสร้างตลาดทางเลือก รวมทั้งการวางแผนเรื่องการบริหารจัดการตลาด ผลจากการประชุมมีมติให้จัดตั้งตลาดทางเลือกในรูปแบบของตลาดนัดโดยใช้ชื่อว่า **ตลาดนัดสีเขียว** โดยเปิดขายเฉพาะวันพุธทุกสัปดาห์ ของเดือน บริเวณตลาดข้างสำนักงานได้ กำหนดวันเปิดตลาดในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2547 เวลา 14 . 00 น เป็นต้นมาวางแผนผลักดันและขับเคลื่อนงานตลาดสีเขียว รวมทั้งการกำหนดแผนงานและออกแบบกระบวนการดำเนินงานจากการศึกษาทเรียน ประสบการณ์การทำงานตลาดสีเขียวจากพื้นที่

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดตั้งตลาดม้านยีน คือ เป็นตัวกลางทำหน้าที่ด้านการตลาดให้กับกลุ่มชาวบ้านที่ทำเกษตรกรรมทางเลือก โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างตลาดที่เป็นธรรมสำหรับเกษตรกร และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มชาวบ้านในเรื่องเกี่ยวกับตลาดเกษตรทางเลือก รวมไปถึงการดำเนินงานส่งเสริมระบบการผลิต และเชื่อมโยงกับผู้บริโภคเผยแพร่ข้อมูลและจัดกิจกรรมให้การศึกษาแก่ผู้บริโภค เพื่อให้เข้าใจเรื่องเกษตรทางเลือกอันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคให้สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ และสร้างกิจกรรมความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภค

๑.๒ วัตถุประสงค์

1. ด้านการตลาด เป็นตัวกลางทำหน้าที่ด้านการตลาดให้กับกลุ่มชาวบ้านที่ทำเกษตรกรรมทางเลือก โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างตลาดที่เป็นธรรมสำหรับเกษตรกร และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มชาวบ้านในเรื่องเกี่ยวกับตลาดเกษตรทางเลือก (ตลาดอาหารปลอดสารเคมีม้านยีน)

2. ด้านการเชื่อมโยงกับผู้บริโภค เผยแพร่ข้อมูลและจัดกิจกรรมให้การศึกษาแก่ผู้บริโภค เพื่อให้เข้าใจเรื่องเกษตรทางเลือกอันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคให้สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ และสร้างกิจกรรมความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภค

3. ด้านการพัฒนา ร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกมหาสารคาม เครือข่ายอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

3.1 ส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชนชนบท โดยใช้ระบบการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอันทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีในหมู่คณะ

3.2 ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ถึงระบบบริหารการจัดการ และการตลาดทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้

3.3 ส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มชาวบ้านด้วยตนเอง

๑.๓ การบริหารจัดการ

1. มีกรรมการควบคุมการผลิตและจำหน่ายกลุ่มละ 2 คน ตัวแทนจากบ้านแมต 2 คน บ้านหนองคูศรีวิไล 2 คน อ.วาปีปทุม 2 รวมเป็น 6 คน
2. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในการลงตรวจผลผลิตในแปลงและผลผลิตที่นำมาขายที่ตลาด
3. มีการจัดแผนวางสินค้า มีความสูง 70 เซนติเมตร ความยาว 150 เซนติเมตร ให้สมาชิกที่มาขาย
4. มีการเก็บค่าบำรุงตลาดคนละ 10 บาทต่อครั้ง เพื่อเป็นค่าซื้ออุปกรณ์ทำความสะอาด ซ่อมแซมแผงที่ชำรุด
5. มีการตรวจสอบสารพิษในผลผลิตที่นำมาขายทุก 3 เดือน
6. มีการประชาสัมพันธ์ สาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน สาธิตหุงข้าวเพื่อสุขภาพ(ข้าวกล้อง)
7. มีกิจกรรมภายในตลาดปีละครั้ง

๑.๔ คณะกรรมการตลาด

1. นางละม้าย วงศ์คำ	ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผสมผสานบ้านแมต-ส่องนางไย
2. นางพิกุล แสนจันทร์แดง	ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผสมผสานบ้านแมต-ส่องนางไย
3. นางรัศมี ตะนัน	ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านหนองคู-ศรีวิไล
4. นางหนูเจน พลสิทธิ์	ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านหนองคู-ศรีวิไล
5. นายสุรพล อุทกโยธะ	ตัวแทนเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกมหาสารคาม
6. นายชาย ประกอบมี	ตัวแทนเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกมหาสารคาม
7. นางสาวจิตติพร สุกุลจร	ผู้ประสานตลาดม่นยืน

บทบาทหน้าที่กรรมการ

1. เป็นตัวแทนตลาด
2. ตรวจสอบแปลงสมาชิกและในตลาด
3. กำกับดูแลตลาดและทิศทาง เป้าหมายในดำเนินงานตามยุทธศาสตร์งานตลาด

การบริหารจัดการตลาด

1. กิจกรรม
  - ประชุมสมาชิก
  - ประชุมกรรมการ

- อบรมการตรวจสอบสารเคมี
- สรุปบทเรียนการดำเนินงานของตลาด
- การประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิทยุ FM 106.5 MHz และแผ่นพับ
- การรณรงค์ให้ข้อมูลกับผู้บริโภคผ่านตลาดทางเลือก
- ผู้บริโภคเยี่ยมแปลงผู้ผลิต
- ตรวจสอบแปลงสมาชิกทั้งกรรมการและผู้ประสานงานตลาด
- ฯลฯ

2.การจัดการ โดยเก็บเงินค่าบำรุงตลาดแผงละ 10 บาท

- ชื่อไม้กวาด
- ชื่อแคร่
- ค่าเช่าสำนักงาน (บางครั้ง)
- ค่าอาหารประชุมสมาชิกและกรรมการ
- ค่าใช้จ่ายกรรมการ เป็นตัวแทนของตลาดไปร่วมงานภายนอก

กลไกการตรวจสอบ

1. ระดับแปลง เจ้าหน้าที่และกรรมการในพื้นที่ตรวจเยี่ยมแปลงและรับรองแปลงสมาชิก
2. ระดับเครือข่าย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเป็นพี่เลี้ยงในการกำกับดูแลตามยุทธศาสตร์
3. ระดับตลาด เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเป็นคนกำกับดูแลและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล เกษตรและสหกรณ์จังหวัด (การตรวจสอบสารเคมีในพืชผักและอาหาร)

กฎระเบียบ

1.ระเบียบสมาชิกกลุ่ม

- มีแปลงเกษตรเป็นของตนเอง
- ทำการเกษตรปลอดสาร
- ออมทรัพย์ในกลุ่ม
- ประชุมประจำเดือน
- ตรวจสอบแปลง และร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลภายนอก

2.สมาชิกตลาด

- ต้องผ่านการตรวจสอบแปลง และได้การรับรองจากสมาชิกกลุ่ม
- สังกัดกลุ่ม/องค์กร
- ลงขันเงินค่าบำรุงตลาด

3.ระเบียบสินค้า

- ผลผลิตในแปลงไม่ใช่สารเคมี ไม่ใช่ยาฆ่าหญ้า
- สินค้าแปรรูปจากแปลง / กลุ่มแปรรูป

- ผลผลิตนอกแปลง เช่น ไข่เป็ด ไข่ไก่ ปลา มะพร้าว ของป่า หอย ปู กบ เป็นต้น
- ผักผลผลิตได้แต่ต้องเป็นสมาชิกที่ผ่านการตรวจสอบจากแปลง

4.ระเบียบตลาด

- สมาชิกรับผิดชอบทำความสะอาดตนเอง
- ขายได้เฉพาะสมาชิก
- สมาชิกต้องใส่เสื้อตลาด
- เปิดวันพุธ เวลา 14 .00 น - 19.00 น

ปัญหาและอุปสรรค

1. กรรมการมีหน้าที่แต่ไม่มีอำนาจ (สมาชิกไม่เชื่อฟัง)
2. กลไกการตรวจสอบระดับเครือข่ายวางไว้แต่ไม่ทำ

ภาพฝันตลาดยั่งยืน

“เข้าใจ เห็นใจ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ แบ่งปัน ประสบการณ์ ผสมผสาน วัฒนธรรม”

๒.

ตลาดนัดสีเขียวจังหวัดมหาสารคาม

๒.๑ ความเป็นมาของตลาดนัดสีเขียว

เครือข่ายตลาดนัดสีเขียวจังหวัดมหาสารคามเกิดจากความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรภาครัฐ ที่ดำเนินงานส่งเสริมกระบวนการผลิต และการแปรรูปที่เอื้อต่อสุขภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการและแนวคิดการขับเคลื่อนงานพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน โดยจังหวัดมหาสารคามได้มี กลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนร่วมสนับสนุน และหนุนเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจากเกษตรเคมี ไปเป็นระบบการเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งมีกลุ่มเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต และมีผลผลิตออกสู่ระบบตลาดเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และสร้างความยั่งยืนของระบบสิ่งแวดล้อมในไร่นา แต่ผลผลิตของเกษตรกรดังกล่าว ส่วนใหญ่เมื่อออกสู่ตลาด ไม่มีความแตกต่างจากผลผลิตที่ไม่ปลอดภัย หรือผลผลิตจากวิถีการผลิตแบบเกษตรเคมี ทั้งในแง่ของราคา และคุณภาพ ในขณะที่ผู้บริโภค ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และความสนใจที่จะสร้างระบบการตลาดที่ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมไปถึงผู้บริโภคขาดทางเลือกในการบริโภคสินค้าเกษตร ตลอดจนผู้บริโภคขาดความมั่นใจในสินค้าที่ตนเองบริโภคว่ามีความปลอดภัยจริงหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน จึงก่อให้เกิดแนวคิดในการสร้างตลาดทางเลือกที่เป็นตลาดสีเขียว หรือตลาดที่มีการจำหน่ายพืชผักปลอดภัย และผลิตภัณฑ์ปลอดภัย โดยมีผู้ผลิตที่ทำหน้าที่เป็นผู้

จำหน่ายด้วยตนเอง ภายในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม องค์กรที่เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว ประกอบด้วย

1. ศูนย์ประสานงานพัฒนาเครือข่ายโครงการสร้างเสริมสุขภาพ จังหวัดมหาสารคาม (สสส.มค)
2. เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน กลุ่มม้านเย็น
3. โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเขตปฏิรูปที่ดินด้วยการทำการเกษตรแบบผสมผสาน (คฟป.)
4. โรงพยาบาลมหาสารคาม
5. เทศบาลเมืองมหาสารคาม

ซึ่งทั้งห้าหน่วยงานดังกล่าว ต่างก็มีนโยบาย แผนงาน และโครงการ ในการส่งเสริมให้เกษตรกรลด ละ เลิกการใช้สารเคมี รวมไปถึงการรณรงค์ให้เกษตรกร และประชาชนทั่วไปบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ด้วยการส่งเสริมการทำเกษตรปลอดสารพิษ และเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับการพัฒนาเกษตรกรให้สามารถสร้างพื้นที่ต้นแบบ และมีผลผลิตปลอดสารพิษออกสู่ตลาด เพื่อให้ผู้บริโภคได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดตั้งเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว คือการสร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกร เพื่อยกระดับองค์ความรู้ และกระบวนการสร้างความตระหนักให้กับผู้บริโภค รวมไปถึงการดำเนินงานส่งเสริมระบบการผลิต และการแปรรูปที่เอื้อต่อสุขภาพในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตอาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภคได้ โดยแนวความคิดการดำเนินงานของเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว คือ

- การสร้างทางเลือกให้ผู้บริโภค ได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษ
- การส่งเสริม และสนับสนุนให้เกษตรกรในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ที่ทำการผลิตในวิถีพอเพียง ได้มีช่องทางในการกระจายสินค้าในราคาที่เป็นธรรม
- การเชื่อมโยงประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้ผลิตกับผู้ผลิต และผู้ผลิตกับผู้บริโภค โดยมีพื้นที่สาธารณประโยชน์เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เครือข่ายตลาดนัดสีเขียวได้เริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน 2549 โดยจะมีการตั้งตลาดนัดสีเขียวในทุกๆวันอาทิตย์ตั้งแต่เวลา 14.00-19.00 น. ณ สวนสุขภาพศรีสวัสดิ์ดำเนิน (ตรงข้ามโรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์) ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม โดยงบประมาณระยะแรกเริ่มนั้นองค์กรภาคีแต่ละองค์กรร่วมสนับสนุนงบประมาณองค์กรละ 2,000 บาท เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานในระยะเริ่มต้น เช่น การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว ค่าสาธารณูปโภค ค่าวิทยากร ค่าวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น นอกจากนั้นเป็นงบประมาณสมทบจากสมาชิกเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว ซึ่งได้มาจากการเก็บค่าแผง (ค่าสมาชิก) รายละ 3 บาท และได้มีการปรับเพิ่มเป็น 5 บาท เพื่อนำเงินไปใช้เป็นงบประมาณในการจัดการ และการดูแลความเรียบร้อยของตลาด ต่อมาจึงได้ปรับเพิ่มเป็น 10 บาทเนื่องจากต้องนำงบประมาณดังกล่าวไปใช้เป็นค่าตอบแทนเทศกิจที่ทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของตลาดในแต่ละสัปดาห์

สมาชิกที่มีสิทธิ์นำผลผลิตของตนมาวางขายได้นั้น จะมาจากการคัดเลือก และการรับรองโดยองค์กรภาคี ซึ่งอาจจะนำผลผลิตมาขายด้วยตนเอง หรือฝากขายผ่านทางสมาชิกคนอื่นที่สังกัดกลุ่มองค์กรเดียวกัน หรืออยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกัน และมีคณะกรรมการตลาดนัดสีเขียวที่มาจากการเสนอชื่อโดยองค์กรภาคีจำนวนองค์กรละ 2 คน รวมทั้งหมด 10 คน ทำหน้าที่ควบคุม ดูแลความเรียบร้อยภายในตลาดนัดสีเขียว

๒.๒ วัตถุประสงค์ของเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว

1. เพื่อรณรงค์เผยแพร่ผลผลิตที่เอื้อต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยที่ทำการผลิตในวิถีเกษตรพอเพียง
3. เพื่อเป็นเวทีระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและผู้บริโภคในรูปแบบตลาดที่เป็นธรรม
4. เพื่อเป็นเวทีเชื่อมโยงประสบการณ์ความรู้จากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภค

๒.๓ คณะทำงาน และที่ปรึกษาเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว

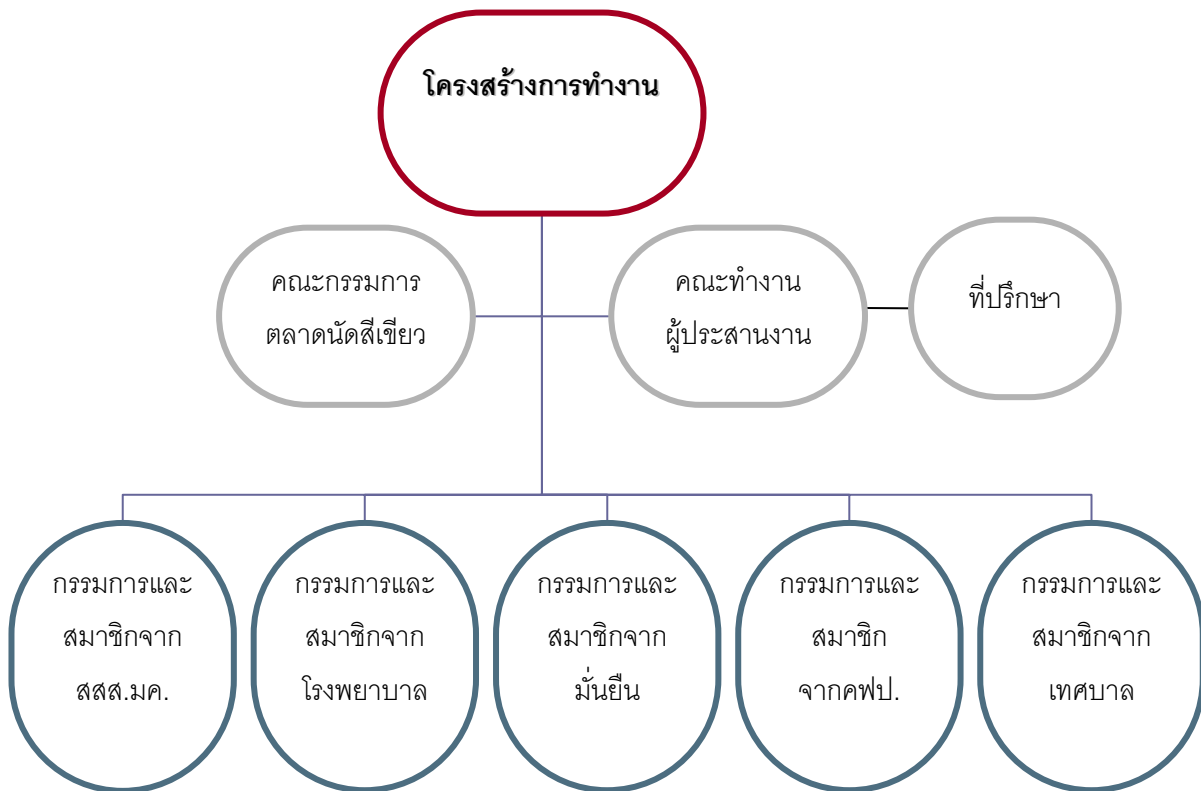
คณะทำงาน

1.นางสาวอรุณวดี	หงษ์อุดร	ผู้ประสานงานเครือข่าย ฯ
2.อาจารย์กนกพร	รัตนสุธีระกุล	คณะทำงาน
3.นางสาวฐิติพร	สกุลจร	คณะทำงาน
4.นางสาวนุชนาด	โฮมแพน	คณะทำงาน
5.นายสุทธิจิตต์	จินตยานนท์	คณะทำงาน
6.นายนิติวัฒน์	เตสันเทียะ	คณะทำงาน
7.นางชนิดา	มาตย์วังแสง	คณะทำงาน
8.นางนงฎฐิยา	โยมไธสง	คณะทำงาน

ที่ปรึกษา

1.นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองมหาสารคาม	
2.ผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาสารคาม	
3.ผศ.ดร.ชูพัทธ์ สุทธิสา	นักวิชาการและผู้ประสานงาน สกว.มหาสารคาม
4.นายสุเมธ ปานจำลอง	เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน
5.นายเรืองเดช โพธิ์ศรี	เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน
6.นางจรรยา แสนสุภา	เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกมหาสารคาม
7.นางสาวทรรศตวรรษ เดชมาลา	โรงพยาบาลมหาสารคาม
8. ผศ.บุญเลิศ สดสุขชาติ	ประธานชมรมคุ่มครองผู้บริโภค จ.มหาสารคาม และสื่อมวลชนอิสระ

โครงสร้างการดำเนินงาน

คณะกรรมการตลาดนัดสีเขียว มาจากการเสนอชื่อโดยองค์กรภาคี 5 องค์กร องค์กรละ 2 คน
ได้แก่

1) นายรังสรรค์ เดชพลมาตย์	(สสส.)
2) นางฉวีวรรณ พรหมดอนกลอย	(สสส.)
3) นางสมควร โยวะศรี	(มั่นยืน)
4) นางสาวทองดี ทองพิลา	(มั่นยืน)
5) นางน้อย พะโคศรี	(โรงพยาบาลฯ)
6) นางวิมล วังหอม	(โรงพยาบาลฯ)
7) นางหนูพัด ม่วงพล	(เทศบาลฯ)
8) นางกรรณา พรหมโคตร	(เทศบาลฯ)
9) นางสงวน ทาเพชร	(คฟป.)
10) นางพานทอง เมืองชมพู	(คฟป.)

บทบาทหน้าที่ตามโครงสร้างการทำงาน

1. สมาชิกตลาดนัดสีเขียว

- ร่วมกันสอดส่องดูแลความเรียบร้อยของตลาดและแจ้งปัญหาที่พบให้กรรมการกลุ่มสังกัดหรือคณะกรรมการตลาดนัดสีเขียวรับทราบ

2. กรรมการย่อยประจำกลุ่ม เป็นกรรมการของแต่ละกลุ่มที่ถูกคัดเลือกจากองค์กรพี่เลี้ยง หรือเป็นบุคคลที่สมาชิกคัดเลือกขึ้นภายในกลุ่ม

- ตรวจสอบและดูแลความเรียบร้อยของสมาชิกภายในกลุ่มสังกัด
- แจ้งปัญหาหรือข้อเสนอมายังสมาชิกให้คณะกรรมการตลาดนัดสีเขียวได้รับทราบ

3. คณะกรรมการตลาดนัดสีเขียว

- มีบทบาทหน้าที่หลักในการบริหารจัดการตลาดนัดสีเขียว ได้แก่
    - การเก็บเงินค่าแผง
    - ดูแลความเรียบร้อยของตลาดและสมาชิก รวมไปถึงตรวจสอบผลผลิตที่สมาชิกลำมาจำหน่ายในแต่ละสัปดาห์ ให้เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับ
    - พิจารณาบทลงโทษสมาชิกที่ฝ่าฝืนร่วมกัน
    - ตรวจสอบบัญชีรายรับและรายจ่ายของตลาดนัดสีเขียว
    - ตรวจสอบรูปแบบการผลิตและผลผลิตของสมาชิกในระดับแปลง
  - นำเสนอแผนพัฒนาศักยภาพของกรรมการและสมาชิก ต่อคณะทำงาน
  - ประสานงานกับคณะทำงาน
4. คณะทำงานและผู้ประสานงานเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว
- ประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชน
  - จัดทำแผนเพื่อพัฒนาศักยภาพคณะทำงาน คณะกรรมการ และสมาชิกตลาดนัดสีเขียว

๒.๔ การบริหารจัดการภายในเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว

การบริหารจัดการภายในเครือข่ายตลาดนัดสีเขียวในปัจจุบัน มีดังนี้

1. มีคณะกรรมการตลาดนัดสีเขียวที่เป็นตัวแทนจากองค์กรภาคีทั้ง 5 องค์กร จำนวน 10 คน ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ และควบคุมดูแลความเรียบร้อยภายในตลาดนัดสีเขียว โดยมีคณะทำงานทำหน้าที่ในการกำกับ ดูแลการดำเนินงานของตลาดนัดสีเขียว

2. มีการเก็บค่าสมาชิก(ค่าแผง)รายละ 10 บาทต่อสัปดาห์ เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายกลางสำหรับดำเนินกิจกรรมภายในตลาด เช่น การจัดทำสื่อเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว การจัดทำป้ายเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว การจัดทำแผนพับ การทำบัตรสมาชิก ซึ่งอุปกรณ์ทำความสะอาดค่าตอบแทนเทศกิจ เป็นต้น

3. มีสื่อสมาชิกเครือข่ายตลาดนัดสีเขียวที่อนุญาตให้สมาชิกเป็นเจ้าของได้คนละ 1 ตัวเท่านั้น

4. มีการตรวจบัตรสมาชิกเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว หากพบผู้ที่ไม่มีบัตรสมาชิกจะมีมาตรการในการจัดการดังนี้

- 4.1 สมาชิกที่ทำบัตรหาย จ่ายค่าทำบัตรใหม่ 30 บาท
- 4.2 สมาชิกที่มีบัตรแต่ไม่นำบัตรมา จ่ายค่าปรับ 10 บาท
- 4.3 บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่สมาชิก แล้วลักลอบเข้ามาขาย

- ครั้งที่ 1 เดือน
- ครั้งที่ 2 ปรับ 100 บาท

5. มีป้ายเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว ที่แสดงเงื่อนไขของสินค้าที่อนุญาตให้นำมาขาย และกฎระเบียบของเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว

6. มีคณะกรรมการตลาดนัดสีเขียว ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้บริโภคที่มาซื้อของในตลาดนัดสีเขียวเป็นประจำทุกสัปดาห์ มีการแจกแผ่นพับให้กับผู้บริโภคเพื่อประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงชี้แจงรายละเอียดเงื่อนไขของสินค้าที่อนุญาตให้นำมาขาย และกฎระเบียบของเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว

7. มีการจัดแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกตลาดนัดสีเขียวเป็นผู้ดำเนินการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณพื้นที่ของตนเอง

8. อนุญาตให้สมาชิกวางโต๊ะขายสินค้าได้คนละ 1 ตัวเท่านั้น และโต๊ะของสมาชิกแต่ละคนจะมีชื่อและเครือข่ายที่สังกัดติดไว้ เพื่อให้สะดวกต่อการจัดการ และการควบคุมดูแลของคณะกรรมการในการจัดเก็บโต๊ะ

9. ใช้มติในที่ประชุมเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจต่างๆอันส่งผลต่อประโยชน์โดยรวมของตลาด

๒.๕ กลไกติดตามควบคุมมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัย

การตรวจสอบระดับแปลง มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. คณะกรรมการตลาดและคณะทำงานติดตาม และตรวจสอบผลผลิตที่สมาชิกลำมาจำหน่าย โดยให้เป็นไปตามเงื่อนไขของสินค้าที่สามารถนำมาจำหน่ายได้

2. สุ่มตรวจผลผลิตของสมาชิกภายในตลาดนัด เพื่อหาสารเคมีตกค้าง โดยหากพบว่ามีสารเคมีตกค้างใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมีในการผลิต รวมไปถึงสารเคมี (ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข) ในการแปรรูปอาหาร จะมีมาตรการในการจัดการ ดังนี้

- ครั้งที่ 1 ตักเตือน
- ครั้งที่ 2 ตักเตือน
- ครั้งที่ 3 ให้หยุดพักชั่วคราว
- ครั้งที่ 4 ให้ออกจากการเป็นสมาชิกเครือข่าย ฯ

3. มีการตรวจสอบผู้ขายในตลาด(ผู้ที่มีสิทธิ์เข้ามาขายได้ต้องเป็นสมาชิกเท่านั้น) โดยคณะกรรมการตลาดจะมีหน้าที่ในการตรวจบัตรสมาชิก และสมาชิกจะสอดส่องดูแลร่วมกัน เพื่อป้องกันปัญหาความวุ่นวายที่เกิดจากกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าภายนอกเครือข่าย และมีมาตรการในการจัดการผู้ไม่มีบัตรสมาชิกดังนี้

- 3.1 สมาชิกที่ทำบัตรหาย จ่ายค่าทำบัตรใหม่ 30 บาท
- 3.2 สมาชิกที่มีบัตรแต่ไม่นำบัตรมา จ่ายค่าปรับ 10 บาท
- 3.3 คนที่ไม่มีบัตร แล้วลักลอบเข้ามาขาย

- ครั้งที่ 1 เดือน
- ครั้งที่ 2 ปรับ 100 บาท

การตรวจสอบระดับตลาด มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

ให้คณะกรรมการเครือข่ายตลาดนัดสี่เขี้ยว เป็นผู้ดำเนินการ สุ่มเก็บตัวอย่างผลผลิตที่คิดว่าจะมีความเสี่ยงไปตรวจ ทั้งพืชผักและอาหารปรุงเสร็จ โดยจะดำเนินการทุก ๆ 3 เดือน

๒.๖ สภาพปัญหาของตลาดนัดสี่เขี้ยว

1. คณะกรรมการตลาดนัดสี่เขี้ยวยังไม่มีการทำงานตามหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรม
2. คณะทำงาน มีภาระหน้าที่ และงานประจำจึงทำให้ไม่สามารถเข้ามากำกับดูแลการดำเนินงานได้อย่างเต็มที่
3. แผนการดำเนินงานหรือกิจกรรมของตลาด ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากปัญหา และข้อจำกัดด้านต่าง ๆ เช่น ระยะเวลาที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ มีอยู่อย่างจำกัด หรือเวลาว่างของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ดำเนินงานไม่ตรงกัน เป็นต้น
4. สถานะความเป็นกลุ่มของสมาชิก สมาชิกบางกลุ่มยังไม่มีมารวมกลุ่มอย่างชัดเจน เป็นการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ กลุ่มเดียวกันต่างหมู่บ้านแต่ไม่รู้จักกัน ซึ่งส่งผลต่อกลไกการหนุนเสริมศักยภาพสมาชิก และการตรวจสอบผลผลิตของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม
5. สมาชิกบางรายใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีในการผลิต
6. สมาชิกบางรายซื้อผลผลิตจากตลาด หรือรถขายส่งมาจำหน่าย
7. สมาชิกบางรายอนุญาตให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่ม (แต่อยู่ในชุมชนเดียวกัน) เข้ามาจำหน่ายสินค้าในตลาดนัดสี่เขี้ยว
8. สมาชิกบางรายไม่ทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ของตนเอง
9. ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังไม่ทราบ และไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ รวมไปถึงเงื่อนไขของสินค้าที่อนุญาตให้สมาชิกรนำมาจำหน่าย และกฎระเบียบของเครือข่ายตลาดนัดสี่เขี้ยว
10. ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผลผลิตที่นำมาจำหน่ายในตลาดนัดสี่เขี้ยว และไม่ตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพที่จะตามมาภายหลัง

๒.๗ ความต้องการของสมาชิกเครือข่ายตลาดนัดสี่เขี้ยว

1. ต้องการให้มีการควบคุม และบังคับใช้กฎระเบียบข้อบังคับของเครือข่ายตลาดนัดสี่เขี้ยวอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาคนที่ไม่ใช่สมาชิกเข้ามาจำหน่ายสินค้าในตลาดนัดสี่เขี้ยว เป็นต้น
2. ต้องการให้มีการตรวจสอบแปลงของสมาชิก รวมไปถึงผลิตผลทางการเกษตร อาหารแปรรูป และอาหารสำเร็จรูป ที่สมาชิกรนำมาจำหน่ายในตลาดนัดสี่เขี้ยวอย่างสม่ำเสมอ

3. ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้เรื่องเกษตรปลอดภัยกับผู้บริโภค
4. ต้องการให้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตลาดนัดสีเขียวอย่างชัดเจน และต้องการให้คณะกรรมการตลาดนัดสีเขียวทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
5. ต้องการให้มีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน

๓.

ตลาดปลอดภัยโรงพยาบาลมหาสารคาม

๓.๑ การก่อเกิดตลาดปลอดภัยเคมีโรงพยาบาลมหาสารคาม

ตามนโยบายรัฐบาลด้านสาธารณสุขและสุขภาพ รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะสร้างระบบบริการและการคุ้มครองสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีสุขภาพดีถ้วนหน้า และมีเศรษฐกิจเพียงพอแล้วนั้น กิจกรรมของงานโภชนาการต่อการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วย / บุคลากรและชุมชน โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของผู้ป่วยในโรงพยาบาลนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ด้วยเหตุนี้โรงพยาบาลมหาสารคามจึงจัดทำโครงการผักปลอดภัยขึ้นโดยได้รับความร่วมมือจาก สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม เกษตรกรผู้ผลิต งานสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลมหาสารคาม จัดตั้ง “ตลาดปลอดภัยโรงพยาบาล” ขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ในเบื้องต้น

ตลาดปลอดภัยโรงพยาบาลมหาสารคาม ทำหน้าที่จัดการตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรยั่งยืนที่เป็นสมาชิกตลาดปลอดภัยโรงพยาบาลมหาสารคาม ซึ่งจะจัดทุกวันศุกร์ เวลา 06.00-12.00 น. ณ โรงพยาบาลมหาสารคาม มีเกษตรกรที่นำผลผลิตจากแปลง อาหารแปรรูป และอาหารจากธรรมชาติ มาจำหน่าย 65 คน จาก 8 หมู่บ้าน ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งทุกวันมีเกษตรกรมาจำหน่ายประมาณ 50 คน ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มญาติพี่น้องของคนป่วยที่มารับบริการโรงพยาบาลมหาสารคาม พนักงาน เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลมหาสารคาม และคนบริเวณนั้น กลุ่มผู้ผลิตจะใส่เสื้อสีเหลือง สวมหมวกสีขาว และใส่เสื้อกันเปื้อนเป็นสัญลักษณ์ มีการจัดประชุมสมาชิกตลาด มีคณะกรรมการดูแลตลาด และสมาชิกที่มาจำหน่ายในตลาด ส่วนมากสินค้าที่ขายดีจะเป็นอาหารแปรรูปซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่มีเวลาประกอบอาหาร ประกอบกับญาติที่มาเยี่ยมผู้ป่วยในที่มีรักษาตัวที่โรงพยาบาลมหาสารคาม

จากการดำเนินกิจกรรมตลาดปลอดภัยร่วมกันพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญสุขภาพมากขึ้น มีข้อมูล และตระหนักเห็นความสำคัญในการบริโภคเพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับผู้ผลิตได้ตระหนักถึงการทำการเกษตรที่ปลอดภัยกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับระบบการผลิตตามฤดูกาลการผลิต ครอบครัวยุคใหม่ และธรรมชาติ การมีสุขภาพดี คือ การมีสถานภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ เกื้อกูลให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจในระยะยาว บริโภคอาหารที่ปลอดภัย สด ไม่มีสารพิษเจือปน ตลอดจนเกื้อกูลต่อธรรมชาติ

๓.๒ วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับประทานอาหารที่ผลิตจากปลอดภัยจากสารพิษ และผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อให้โรงพยาบาลมหาสารคาม ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนและผักปลอดภัยจากสารพิษ
3. เพื่อให้โรงพยาบาลมหาสารคาม มีการรณรงค์สร้างพฤติกรรมสุขภาพด้านการบริโภคสู่ชุมชนในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

๓.๓ กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้ป่วยใน ผู้มารับบริการและบุคลากรโรงพยาบาลมหาสารคาม
2. กลุ่มผู้ผลิตได้ผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 163 (พ.ศ.2538)

๓.๔ กิจกรรมที่สำคัญ

1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำโครงการ
2. ขออนุมัติโครงการจากผู้อำนวยการ
3. แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ
4. เชิญคณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือ
5. ดำเนินงานตามโครงการ
6. ดำเนินการสุ่มตรวจผักในฝ่ายโภชนาการอย่างน้อย 2 ครั้ง / เดือน โดยงานจุลชีววิทยาทางสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม หรือโภชนาการโรงพยาบาลมหาสารคาม
7. ดำเนินการซื้อผักปลอดภัยจากสารพิษ
8. ประชาสัมพันธ์และรณรงค์การรับประทานผักปลอดภัยจากสารพิษ
9. ติดตามและประเมินผลผักปลอดภัยจากสารพิษ 1 ครั้ง / 3 เดือน โดยคณะกรรมการ

๓.๕ การบริหารจัดการ

- แต่งตั้งคณะกรรมการเข้ามาดูแลการแต่งกาย ราคาสินค้าและความสะอาด จำนวน 10 คน มีรายชื่อดังนี้

1. นางน้อย พะโคสี	ประธาน
2. นางวิมล วังหอม	รองประธาน
3. นางมยุรี ชันติยะวงศ์	เหรัญญิก
4. นางจิลลา ฐานหยุด	เลขานุการ
5. นางสมพร จุระหงส์	กรรมการ
6. นางคำปุ่น สอนพงษ์	กรรมการ
7. นางชฎา พุทธารัตน์	กรรมการ

8. นางทองคำ นานวงศ์คุณ	กรรมการ
9. นางหัต ฐานดา	กรรมการ
10. นางมานิต ดีไธล่ำ	กรรมการ

การจัดการของตลาด

- เก็บเงินจากสมาชิกแผงละ 5 บาทต่อวัน โดยกรรมการหรือผู้ถูกเป็นคนที่เก็บ
  - เพื่อเป็นการออมทรัพย์ในกลุ่ม
  - เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ การตรวจสอบสารเคมี การออกเยี่ยมกลุ่ม
- ผลักดันให้สมาชิกนำสินค้าที่ผลิตเองนำมาจำหน่ายเป็นสินค้าที่ผลิตได้ตามฤดูกาล
- ถ้ามีการร้องเรียนจากผู้บริโภคว่าสินค้าที่นำมาจำหน่าย เน่า เสีย บูด จะงดการจำหน่ายสินค้าประเภทนั้นทันที เป็นเวลา 1 เดือน ถ้าพบอีกผู้จำหน่ายคนเดิมต้องออกจากความเป็นสมาชิก

กลไกการตรวจสอบ

- ระดับแปลง ลงตรวจแปลงทุก 3 เดือนต่อครั้ง
- ระดับเครือข่าย ลงแปลงเครือข่าย 1 ครั้งต่อปี
- ระดับตลาด มีการเดินเยี่ยมทุกครั้ง

กฎระเบียบของตลาด

- สมาชิกต้องติดบัตร/ราคาสินค้า/แต่งกายตามที่กำหนด/ต้องรับผิดชอบความสะอาด

๓.๖ ปัญหาอุปสรรค

- สมาชิกไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ
- บัตรสมาชิกไม่ติด
- ไม่สวมหมวก/ชุดที่ตลาดกำหนด
- การทำงานของคณะกรรมการ ไม่ทำหน้าที่ตามความรับผิดชอบขาดการเชื่อมโยงการทำงานในการพูดคุย /ปรึกษาหารือ/การวางแผนและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

๓.๗ ภาพฝันตลาดโรงพยาบาลมหาสารคาม

- ตลาดสุขใจแห่งการรักใคร่แบ่งปัน
- เป็นตลาดที่มีมาตรฐาน
- สมาชิกผู้จำหน่ายต้องยิ้มแย้มแจ่มใสมีความสุขในการขาย
- อยากมีตลาดอาทิตย์ละ 2 ครั้ง
- อยากให้สมาชิกเกิดความรักความใคร่ดูแลซึ่งกันและกัน
- อยากให้ผู้บริโภคเข้าใจการทำเกษตรปลอดภัยและการผลิต

7. อยากให้สมาชิกคนอื่นเข้ามาทำหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆเพื่อให้เกิดแนวคิดอื่น ๆในการทำงานในรูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลาย

ภาพฝันกฎระเบียบ

1. การแต่งกายในรูปแบบเดียวกัน
2. อยากให้สมาชิกเคารพในกฎระเบียบที่ตั้งขึ้น
3. ส่งเสริมสุขภาพกลุ่มแม่บ้าน
4. อยากให้สมาชิกเห็นความสำคัญและเคารพคณะกรรมการ
5. อยากให้สมาชิกมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันละกัน
6. มีส่วนการประชุมมีความคิดเห็น นำเสนอปัญหา / แก้ไข / เคารพมติในที่ประชุม

๔.

สรุปภาพรวม¹

ในหลายปีที่ผ่านมาตลาดทางเลือกเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ที่มีรูปแบบของตลาดแตกต่างกันไปตามสภาพความเหมาะสม แต่การเกิดขึ้นของตลาดทางเลือก/ตลาดนัดสีเขียวมีเป้าหมายที่เหมือนกันคือเป็นพื้นที่ขายตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นการสร้างรูปแบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่ผู้บริโภคและผู้ผลิตมีความร่วมมือและการเกื้อกูลกันในการสร้างวิถีการผลิตและการบริโภคที่ไม่ทำลายสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคมและวิถีการบริโภคที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งสำคัญอีกประการในการสร้างตลาดทางเลือกคือ การสร้างระบบการค้าที่เป็นธรรม ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความพึงพอใจกันทั้งสองฝ่าย ไม่เอาเปรียบกันทั้งในด้านราคา ปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต ทั้งสองฝ่ายรู้ร่วมกันได้แบบเกื้อกูลกัน

บทเรียนประการสำคัญที่เครือข่ายตลาดนัดสีเขียวค้นพบตลอดการดำเนินงานที่ผ่านมา คือ ตลาดนัดสีเขียวเป็นอัตลักษณ์ของตลาดทางเลือกและระบบการค้าที่เป็นธรรม และเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคและภาคีทุกระดับ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้มีการใช้พื้นที่สาธารณะเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีการผลิตและการบริโภคที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อีกทั้งเป็นพื้นที่สำคัญที่สร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรที่เปลี่ยนระบบการผลิตสู่เกษตรกรรมยั่งยืน ให้ความมั่นใจในระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเอง เลิกใช้สารเคมี ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และต่อยอดให้มีความเหมาะสมกับระบบนิเวศท้องถิ่น อีกทั้งทำให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้และลดรายจ่ายในระบบการผลิตได้ สร้างให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

¹ บางส่วนจากหนังสือ “ตลาดอาหารท้องถิ่น : ขบวนการเคลื่อนไหว อธิปไตยอาหารของชุมชน” จัดพิมพ์โดยเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน และ สำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2552, หน้า 58-72.

นอกจากนี้ การเกิดเครือข่ายตลาดนัดสีเขียว ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนขององค์กรภาคีในจังหวัดมหาสารคาม ที่มีทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน โรงพยาบาล ภาคประชาสังคม ได้แก่ เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายเทศบาลเมืองมหาสารคาม เครือข่ายโครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเขตปฏิรูปที่ดินด้วยการทำการเกษตรผสมผสาน เครือข่ายโรงพยาบาลเมืองมหาสารคาม และเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกจังหวัดมหาสารคาม เกิดการทำงานหนุนเสริมกันอย่างบูรณาการและสมดุขขององค์กรภาคีในการร่วมกันผลักดันยุทธศาสตร์เกษตรปลอดภัย อาหารปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งได้สร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยมหาสารคามและตลาดนัดสีเขียวผ่านงานวิจัยท้องถิ่น เรื่อง “การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความเป็นเครือข่ายตลาดนัดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม” อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตลาดนัดสีเขียวจะมีผลสำเร็จในหลายด้าน ทั้งด้านผู้บริโภคที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นและมีความเข้าใจในการเลือกซื้อสินค้ามากขึ้น ผู้ผลิตเองที่มีความมั่นใจและมีการขยายกลุ่ม แต่ยังมีปัญหาหลายประการที่จำเป็นต้องนำไปสู่การแก้ไขในอนาคต อาทิเช่น

- **ด้านการผลิต** เช่น ปัญหาเรื่องความซื่อสัตย์ของผู้ผลิตในการนำสินค้ามาขายในตลาดที่ต้องอาศัยกลไกและระบบการตรวจสอบและการควบคุมภายใน การวางแผนการผลิตให้ผลผลิตหลากหลายและต่อเนื่อง การขยายจำนวนผู้ผลิต ปัญหาเหล่านี้ยังไม่นับรวมปัญหาที่เกิดจากความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศที่นับวันจะมีมากขึ้น ในด้านความรู้และเทคนิค สมาชิกยังต้องให้มีการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาและยกระดับความรู้และเทคนิคในการผลิตเพิ่มขึ้น

- **ด้านการจัดการตลาด** ที่ต้องมีทั้งกฎระเบียบ จิตสำนึกและความรับผิดชอบที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของตลาดร่วมกันอย่างแท้จริง

- **ด้านการรณรงค์ประชาสัมพันธ์** ยังขาดแนวทางในการขยายกลุ่มผู้บริโภคให้กว้างขวางมากขึ้นผ่านช่องทางสื่อต่างๆ ที่มีในหน่วยงานทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านอาหารท้องถิ่นและตลาดนัดสีเขียวโดยมีเป้าหมายในการขยายผลและสร้างแรงจูงใจในด้านการผลิตและการบริโภค